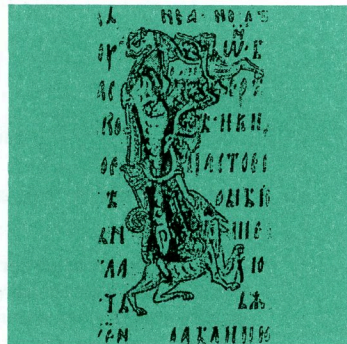
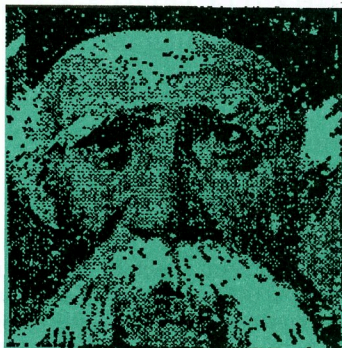

МССЦ

БЕОГРАД

12 – 14. IX 2012.

НАУЧНИ
СТАНАК
СЛВИСТА
У ВУКОВЕ
ДАНЕ

ИНТРАЛИНГВИСТИЧКИ И
ЕКСТРАЛИНГВИСТИЧКИ ЧИНИОЦИ
У ФОРМИРАЊУ И РАЗВОЈУ СРПСКОГ
СТАНДАРДНОГ ЈЕЗИКА

42/1

БЕОГРАД, 2013.

Драгана М. РАТКОВИЋ*
 Институт за пољску филологију
 Универзитета у Ополу (Пољска),

Оригинални научни рад
 Примљен: 13.11.2012.
 Прихваћен: 13.02.2013.

РЕЦЕПЦИЈА СРПСКЕ КУЛТУРЕ КРОЗ УСВАЈАЊЕ СРПског ЈЕЗИКА У ПОЉСКОЈ УНИВЕРЗИТЕТСКОЈ СРЕДИНИ**

*Ой туманы мои растуманы,
 Ой родная сторонка моя!*
 (руска народна песма из Другог светског рата)

Апстракт: Рад је настао на основу искуства које је аутор имао као виши лектор српског језика на Катедри за славистику Института за пољску филологију Универзитета у Ополу (Пољска) током 2010–2012 г. Ауторова концепција наставе била је заснована на идеји да усвајање језика на универзитету не треба да буде само по себи циљ, него средство да се студенти упознају са културом, историјом и традицијом народа чији језик усвајају. Рад приказује концепцију наставе, услове њеног одвијања као и начин на који су студенти „српскохрватске филологије“ Универзитета у Ополу усвајали српску културу и на какав је пријем она наишла.

Кључне речи: српска култура, српска поезија, пољска универзитетска средина.

0. Овај рад је настао на основу двогодишњег искуства које сам имала као виши лектор српског језика на Катедри за славистику Универзитета у Ополу (Пољска), у периду од две академске године: 2010–2012. г. На овом универзитету „српскохрватску филологију“ студира четрдесетак студената. Студије трају пет година, од којих су две магистарске.

Прописани план и програм не постоји, него лектор сам креира план који би, по његовој процени, најбоље одговарао. По мојој концепцији, усвајање језика на универзитетском нивоу не треба да буде само по себи циљ, него средство да се студенти упознају са културом, историјом и традицијом наро-

* ratkovic1977@yahoo.com

** Рад је настао на пројекту 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

да чији језик усвајају, али и актуелном политичком ситуацијом и историјским приликама у земљи тог народа. Идеју за такав приступ настави подстакло је искуство које сам имала као полазник часова руског (и белоруског) језика на Филолошком факултету Белоруског државног универзитета у Минску у новембру 2005. и зимском семестру 2006–2007. г. (други пут обављајући посао лектора српског језика), на којима сам сазнала много о руској култури, али и о актуелној и некадашњој политичкој ситуацији у Белорусији односно бившем Совјетском Савезу. Идеју моје концепције наставе подржао је проф. др Владислав Лубаш, професор „српскохрватског“ језика на овом пољском универзитету.

Сврха овакве концепције наставе била је да студенти кроз усвајање српског језика упознају српске културне вредности, што би допринело томе да се чује и друга страна о историјским и политичким приликама на овим просторима, будући да сам претпостављала да је током последњих двадесетак година лоша медијска слика Србије у Пољској допринела негативном ставу према њој у овој земљи.

1. Разноврстан аудио и визуелни материјал који сам користила за потребе одвијања наставе на свим новоима показао се као веома погодан за овај циљ – афирмацију српских културних вредности, али и за појашњење још неких чињеница које збуњују стране студенте српског језика – нпр. да су „српски“, „хрватски“, „бошњачки“ и „црногорски“ језик регионалне варијанте једног језика, те да су екавица и ијекавица равноправни изговори српског књижевног језика. Затим, кроз увид у различите социолекте (нпр. жаргон центара различитих регионалних средина – Београда, Сарајева итд.), дијалекте и језик народне поезије студенти су стицали представу о раслојености српског језика на обе равни – како синхроној тако и дијахроној.

Методички, реализација овог плана наставе одвијала се кроз: превођење (са српског на пољски), конверзацију, израду писмених вежби (текстове, текстове са граматичким и лексичким вежбама и сл.)¹.

Тематски, програм бих поделила у неколико група.

Прва група обухвата граматичке и лексичке вежбе „у ужем смислу“, које се налазе у разним уџбеницима и приручницима српског као страног (исп. нпр. Крајишник ³2004; Ћosić 2004; Вјелакović–Vojnović 2004; Алановић и др. 2007; Јокановић Михајлов–Ломпар ⁴2007; Selimović Momčilović–Živanić 2008). У ову групу спадају и разни типови говорних вежби „из свакодневног живота“ – нпр. вежба у духу „психолошке радионице“ у којој студенти појединачно анонимно напишу на цедуљи свој психолошки проблем, а онда из те групе цедуља сваки студент извуче по једну цедуљу, покаже је и предложи решење проблема, што представља полазиште за дискусију у коју се сви укључују.

О психолошким механизмима мушко-женских односа и уопште љубави, трагања за смислом живота и сличним универзалним антрополошким феноменима разговарали смо на основу дијалога наших познатих интелектуалаца

¹ Исп. Ратковић 2012.

из књига из
њихових ра
ву интервју
цркве у Ли
канадском
апстрактну
сл., учећи
гије су упо
дету Јерот
поглед на
угла – из
браку и ра
ара 2008.

у публици
Књи
начин. На
тике, лек
Петрова
Спомен и
дали), ал
те одлом
воу, при
и Данил
часа на
писаних
студена
Црвене
Павков

пј
и
и
Z
ta
п
d
s
n
d

2
прил
ко-по

из књига из едиције *Agape* (Јеротић–Гајшек ³2009), где су дати транскрипти њихових разговора из истоименог серијала на ТВ *Студио Б*, као и на основу интервјуа са оцем Милошем Весиним, ставрофором српске православне цркве у Либертвилу, *Зашто ми мој ближњи постаје даљи*, објављеним у канадском часопису *Кишиобран* на Васкрс 2012. г. (Весин 2012). Усвајајући апстрактну научну лексику из области психологије, философије, религије и сл., учећи истовремено и синтаксу научног стила, пољски студенти филологије су упознали актуелне српске интелектуалце (Зорана Миливојевића, Владету Јеротића, Милоша Весина итд). С друге стране, показујући како изгледа поглед на исту тему (нпр. феномен мушко-женских односа) из другачијег угла – из угла популарне психологије, духовити новински чланак *Митови о браку и разводу* Катарине Ђорђевић, објављен у листу *Политика* 10. фебруара 2008. г. (Ђорђевић 2008), зачињен жаргоном, студентима је пружио увид у публицистички стил текста са истоветном тематиком.

Књижевна дела на српском језику презентовала сам на најразноврснији начин. На нижим новоима, она су послужила првенствено за усвајање граматике, лексике и фразеологије. То је учинила духовна и патриотска поезија А. Петрова (Петров 1985; 1988; 1992; 2003), Д. Максимовић (*Човек, О пореклу, Спомен на устанак*), В. Илића (*Зимска идила*), Б. Црнчевића (*Кад би мени дали*), али и поезија В. Шимборске у преводу Бисерке Рајчић (Рајчић 1996)², те одломака из приповедака Васе Павковића (Павковић 2008). На вишем нивоу, приповетке Лазе Лазаревића (*Први пут с оцем на јутрење* и *Швабица*) и Данила Киша (*Црвене марке с ликом Лењина*), које су студенти читали ван часа на српском, биле су предмет разговора на часу односно студентских писаних радова. Користим прилику да овде прикажем два аутентична текста студената четврте године: Јоане Михте, на тему приповетке Данила Киша *Црвене марке с ликом Лењина*, и Јоане Лукавске, на тему приповетке Васе Павковића *Кључ*.

CRVENE MARKE S LIKOM LENJINA

«Crvene marke s likom Lenjina» je izuzetna pripovetka, koja otkriva prirodu ljubavi, njenu tajanstvenost, snagu i neočekivani dolazak.

U pripovetki predstavljen je ruski pesnik, nesrećni u porodičnom životu, koji zaljubljuje se u mladu ženu. Iako uzajamno se vole, on ne može da ostavi svoju porodicu, zbog bolesnog deteta. Zaljubljeni viđaju se krišom. Čini se da nema drugog rešenja ove situacije. Žena ipak pristaje na taj način života. Pesnik deli sa njom svoje ideje, nove pesme, a šta je najvažnije većinu pesama njoj i posvećuje. Niko kao ona ne može da ih razume. Na kraju pripovetke saznajemo ipak da njihovu izuzetnu duhovnu vezu prekidal je njegova izdaja. Žena je saznala da nije jedina sa kojom pesnik neguje duhovne odnose. Ovu izdaju ne može da oprost. Tragični događaji i nesrećni kraj zajedničkog života ne igraju ipak glavnu ulogu u pripovetci. Pobeđuje utisak lirске, čiste, duhovne ljubavi, koji pojačavaju fragmenti pesama i opisi odnosa žene prema njima.

(Joana Mihta, IV godina)

² Повод да обрадим поезију В. Шимборске била је њена смрт 1. фебруара 2012. То је била прилика да пољским студентима приближим њихову националну књижевност и покажем српско-пољске културне везе.

KLJUČ

ONA: Srпкиња koja živi u Torontu: njegova bivša žena. Preselila se iz Srbije u Kanadu pre nekoliko godina. Pretpostavlja se da raspolaže većom količinom novca nego u vreme kada je živela u Beogradu. Nekada je bila udata za njega, ali je njihov brak bio nesrećan i razveli su se. Ona zloupotrebljava činjenicu da bivši stalno živi u Beogradu – najpre da bi je dovezao sa aerodroma, potom da bi imala ličnog šofera, a nakon toga osobu koju može poniziti. Naravno, nije zahvalna bivšem mužu. Hladna je i neutralna. Činjenica da je menjala izgled ne znači da je nešto promenila i u sebi. Stalno ističe razliku među njima: da se on, kao i Beograd, nije promenio: „Još nisi prodao ovaj krš?“. Očekuje da bivši muž čita njene misli. Želi da pokaže svojim stilom života u dalekoj državi, šta ona ima, a šta on nema. Njen egocentrizam ne dozvoljava da joj se neko približi. Pupak sveta. Ne vidi se da li ona oseća nešto prema majci ili ne. Smrt „keve“ nema uticaja na njeno ponašanje. Osim toga, ona je histerična. Smatra da bivši mora biti pripravan na svaki poziv, da samo ona diktira pokret, način života drugog. Žali se kako osim njega nema poznanika u Beogradu, da je zavisna od bivšeg. Ne osvrće se kada prelazi kontrolu pasoša. Ponos iznad svega.

ON: bivši muž svoje bivše žene; za razliku od nje, živi u Beogradu kao ranije; odraslo dete koje stalno igra igrice na kompjuteru misleći da je virtualni prelaz na sledeći nivo korak napred i u realnom životu. Njegov život se sastoji od sličnih dana. Ne želi da vidi bivšu jer zna, da ona još više to naglašava. Oseća se iskorišćen, ali ništa ne radi da bi to promenio. Kao tinejdžer fantazira o seksu s ženom. Ništa ne menja u životu – ni sam se ne menja. Nije hrabar da ide dalje. Stalno se nalazi u istom mestu. Nekada je bio kao senka svoje žene-zvezdice, ali od vremena rastanka nije čak ni to. Sanja o mladoj devojci koja bi otelovorila erotske žudnje. Ali i to ostaje u sferi želje. Bivša žena uzrokuje unutrašnji nemir i zbog nje vidi da je pasivan. Oseća gađenje prema njoj, ali istovremeno verovatno i dalje voli bivšu, jer traži razlog za njihov rastanak. Stalno ima nadu da ona možda ipak nešto oseća prema njemu. Možda zbog toga ostaje kao pion u njenim rukama, kao kompjuter koji će uraditi sve šta ona kaže. Razočaran je kada se ona ne osvrće. Petar Pan.

Nisu zreli OBOJE, stalno igraju uloge svoje prošlosti: on – Petra Pana, ona – ponosne kraljice. Ipak, paradoksalno, bivši supruzi su kao dva komada slagalice – on ima neke ideje, ali ništa ne radi da bi ih realizovao, ona svoje ideje realizuje u životu, ali samo svom, u kome nema njenog bivšeg muža.

Tačni odgovori su mogućnosti, alternativni izbori u životu, a ključ, koji je prekid pasivnosti, nikada se neće pojaviti.

(Joana Lukavska, IV godina)

Нека књижевна дела (*Бановић Страхиња*, *Аникина времена*, *Хасанагиница*, *Дервиш и смрт*, *Уна*, *Зла жена*) приказала сам у њиховим екранизованим видовима, док су нека друга дела (избор из српске патриотске и духовне поезије А. Петрова) послужила за стицање искуства у књижевном превођењу.

У српски књижевни језик у формирању студенти су стекли увид кроз рецепцију народних песама из градске и сеоске средине и бајке *Немуштин језик*. Песму *Јетрвица адамско колена* усвојили су слушајући је у извођењу академске певачке групе *Моба* – најпре сам студентима поделила текст песме, на основу кога су усвојили непознате речи, архаичну и дијалекатску лексику, после чега су песму одслушали на ЦД-у (у интерпретацији Сање Ранковић), док су градске песме усвојили слушајући их у емисији *Лети, лети, песмо моја мила*, и то тако што сам поделила текст песме са празнинама уместо одговарајућих речи, које је требало попунити тим речима. Студенти су на овај начин стекли представу о српском патријархалном моралу, али и увид у разлику између српског сеоског и градског певања. Топоси *Крагујевац* и *Милановац* у песми *Да сам извор вода* 'ладна у извођењу *Мобе* били су повод

да студенте подсет
сам им поменула
упознам са улого
бајке *Немуштин* је
животиње разуме

Најбоља дел
говорних варијет
носно 2000. г. Т
(*Није лако с муш*
лава *Прелића*), а
тоталитарни ком
рице, *Варљиво* л
ским текстовима
и Душана Ковач
чевића). Од фил
века, представл
Радивоја Андри
носем Срђана
друштва, униш
менитост и му
филм је студен
вање Југослав
српског друшт
ности где људ

Популарн
жељи студен
лектуалци упо
били актуелни
Шеврнадзеа,

Екавицу
рингално х)
бивше Југос
труктори, о
њеног плагиј
Харија Мате
коју изводи
ровизије. Бо
у извођењу
црквеносло
ну музику –
извођењу г
незаобилази

Прили
историје (Ј
пружили с

да студенте подсетим на стрељање крагујевачких ђака 1941. г. (том приликом сам им поменула посму *Крвава бајка* Десанке Максимовић) и подробније упознам са улогом кнеза Милоша Обреновића, док је пак разлог за избор бајке *Немушти језик* било веровање у пољском народу да на Божић у поноћ животиње разумеју људски језик.

Најбоља дела наше кинематографије студентима су, поред слике разних говорних варијетета, показала и слику нашег друштва пре и после 1990. односно 2000. г. То су учиниле комедије карактера без политичке садржине (*Није лако с мушкарцима* Михаила Вукобратовића, *Шећерна водица* Светислава Прелића), али и филмови с политичком тематиком у којима се осуђује тоталитарни комунистички режим: *Отац на службеном путу* Емира Кустурице, *Варљиво лето '68* Горана Паскаљевића и филмови рађени према драмским текстовима Душана Ковачевића (*Балкански шпијун* Божидара Николића и Душана Ковачевића и *Сабирни центар* Горана Марковића и Душана Ковачевића). Од филмова насталих деведесетих година прошлог и почетком овог века, представљене су „црне” комедије: *Три палме за две битанге и рибицу* Радивоја Андрића, *Небеска удица* Љубише Самарџића и *Жена са сломљеним носем* Срђана Кољевића, које показују страхоту нашег посткомунистичког друштва, уништене недужне животе, али и духовне вредности (људску племенитост и мудрост), које су у таквој ситуацији дошле до изражаја. Први филм је студентима приказао хиперинфлацију 1993. г., други – бомбардовање Југославије 1999. г., а трећи, драма изразите психолошке дубине – дно српског друштва после „петоктобарских промена”, сплет трагичних околности где људи уништених живота помажу једни другима.

Популарна сарајевска емисија *Топ листа надреалиста*, приказана по жељи студената, била је прилика да на духовит, питак начин ови млади интелектуалци упознају неке друштвено-историјске догађаје и политичаре који су били актуелни у време њиховог рођења или раног детињства (М. Горбачова, Е. Шеврнадзеа, М. Тачер, румунску револуцију, распад Совјетског Савеза и сл.).

Екавицу и ијекавицу, као и фонетске особености сарајевскога говора (фарингално х) студенти су упознали слушајући музику српских и извођача из бивше Југославије. За песму *Верујем – не верујем*, коју изводе *Бајага и инструктори*, одлучила сам се због њене популарне „пољске верзије” (заправо њеног плагијата), а за песме: *Лане моје* Жељка Јоксимовића, *Лејла*, у извођењу Харија Мате Харија, *Молитва*, коју пева Марија Шерифовић, и *Чаробан*, коју изводи Нина Радојчић – због њиховог успеха на такмичењу *Песма Евровизије*. Божићну атмосферу улепшала је песма *Божић, Божић, благи дан* у извођењу Дивне Љубојевић и групе српских глумаца и певача, док су се са црквенословенским језиком студенти пете године упознали слушајући духовну музику – композицију Миодрага Говедарице *Т'јело Христово* у популарном извођењу групе *Теодулија* у филму *Прича из давнина* Бобе Дедића. Наравно, незаобилазна композиција за све нивое била је српска химна *Боже правде*.

Прилику пољским студентима да се упознају са великанима српске историје (Јованом Цвијићем, Јосифом Панчићем, Доситејем Обрадовићем) пружили су текстови о њима у уџбенику *Говоримо српски* (Јокановић Михај-

лов–Ломпар ⁴2007: 24–29). Утисак о Доситеју употпунила је тв-драма Саве Мрмка *Јастук гроба мог*, у којој се, кроз духовну везу Доситеја Обрадовића и младе удате Српкиње из Трста Софије глорификује Доситеј као пример европског просвећеног интелектуалца. Студенти су том приликом упознали тршћанске Србе, њихову улогу у Првом српском устанку и српској култури. С друге стране, говор Стеве Жигона о значају љубави и улози креативности, у емисији *Клопка* емитованој на ТВ БК 6. априла 2005. г., био је не само педагошки материјал већ и прилика да се студенти упознају са великанима наше филмске и позоришне уметности и да чују уживо дикцију и беседнички дар овог енергичног глумца, док је интервју са Тањом Бошковић *Prošla sam bolje nego što sam zaslužila*, објављен 2012. г. у божићном броју часописа *Puls* (Bošković 2012), студентима открио тип продуховљене глумице, моралисте, жене узвишених идеја и осећања која велича традиционалне патријархалне вредности (одана је породици, ужива у кулинарству, а Богу захваљује на свему што јој је дао). Успех Новака Ђоковића као најбољег спортисте на Балкану, првака АТП-листе у 2011. г., био је повод да обрадим један интервју с њим из дневних новина и импровизујем „игру у паровима”, где се један студент налази у улози Новака, а други у улози његовог саговорника – новинара.

На страдање Срба на Косову и НДХ студенте сам подсећала кроз одломке из романа *Нож* и *Руски конзул* Вука Драшковића³, док је последња беседа немачког протестантског пастора Фридриха Грисендорфа, посвећена српском народу, који се није светио немачкој деци после Другог светског рата, требало да студентима приближи топлину православља и светосавски дух.

Прилог на бијељинској телевизији БН26. јула 2009. г. о освештењу обновљене православне цркве у селу Придворица код Гацка, где су муслиманске усташе на Божић 1942. г. побиле целокупно православно становништво а цркву спалиле, показао је студентима не само леп спикерски говор него и пружио увид у актуелна збивања у Републици Српској као што су: улога цркве у рехабилитацији српских вредности, приврженост народа цркви и сл.

Фолклорни миље употпунила су музичка остварења Павла Аксентијевића (песма *Соко бира* са Космета), текстови о обичајима везаним за наше празнике (Божић, Васкрс, славу итд.), рецепти за божићну трпезу али и снимци игара фолклорне групе АКУД *Шпанац* као и тв-драма рађена по тексту Косте Трифковића *На Бадњи дан* у режији Слободана Ж. Јовановића. Слику о овим фолклорним особеностима употпунили су студентски „домаћи задаци” који су имали карактер контрастивне анализе са тим појавама у пољском фолклору: сличности и разлике између српског и пољског Божића, народне ношње, свадбе итд.

³ На роману *Руски конзул* одбраћен је један магистарски рад, у јуну 2011. г. (Ecler 2011). Комисију су чинили проф. др Владислав Лубаш и моја маленост. Ову чињеницу наглашавам јер страдање Срба у Пољској није актуелна тема – напротив: у уметничким делима (филмовима, књижевним текстовима) који представљају грађу за магистарске радове и студентске реферате на научним скуповима, српски народ је окарактерисан као геноцидан. Веома честа тема је опсада Сарајева у протеклом грађанском рату.

Косо
значај. Пр
ти су нау
и цркве (С
но-истор

2. У
Ту отеж
кругова.

2.1.
тифика
ненакле
о Срби
Срби су
рено из
услова
истори
ријалн
вима,
појма
И кон
леге н
месту
је кон
(мла
духо

рењ
студ
обр
каз
пре
Зос
ну
из
у
Ос
Пр
ку

п
Р
р
ј
к

Косово, због актуелне политичке ситуације, морало је имати посебан значај. Преводећи поезију из збирке *Последње Косово* (Петров 1988) студенти су научили много о овом српском региону: сазнали за његове манастире и цркве (Самодрежа, Грачаница, Високи Дечани) и увидели њихову културно-историјску и естетску вредност на светском нивоу.

2. У каквим условима сам радила? Морам признати – у веома отежаним. Ту отежаност бих приказала структуришући је у неколико концентричних кругова.

2.1. Први, најшири концентрични круг, тиче се стереотипа идентификације Срба са Русима и, самим тим, пољске историјске, дугогодишње ненаклоњености према Србима. Тај анимозитет појачала је медијска слика о Србији последњих двадесетак година, која спецификује други, ужи круг: Срби су у Пољској представљени као геноцидан народ (студенти су ми отворено износили такав став према Србима). Трећи круг се тиче геополитичких услова у којима се налази сама Пољска, а то је општа незаинтересованост за историју и традицију (прошлост) и окренутост садашњости у смислу материјално бољег живота. Од неких вредности које се пропагирају у тим условима, поменула бих, рецимо, афирмацију хомосексуализма и изједначавање појма *патриотизам* са појмом *национализам*, бар када је Србија у питању. И коначно, карактер четвртог круга одредила је активност једног нашег колеге који ради на овом универзитету већ шест година, ког сам наследила на месту лектора српског језика а који се сада налази на месту асистента, чија је концепција наставе била супротна мојој: он је афирмисао неке савремене (младе) српске писце у којима се Србија приказује као земља без идеала, без духовности и без икаквих вредности.

2.2. На који начин сам ја, својим радом, приступала стереотипима?

Као прво, стереотипну идентификацију Срба са Русима, односно укорењени анимозитет Пољака према Русима, искористила сам као повод да студентима приближим руску културу кроз призму српске културе – нпр. обрадила сам Јесењиновог *Црног човека* у преводу Миодрага Пешића, приказала тв-драму *Свето место* Саве Мрмка, насталу према Гогољевој прози, препричавала студентима одломке из романа Достојевског (*Житије старца Зосиме у Браћи Карамазовима* и сусрет Ставрогина и монаха Тихона у роману *Зли души*). М. Булгакова сам им приближила кроз руски филм *Морфијум* из 2009. г. (са преводом на српски), рађен по његовој аутобиографској прози у режији Алексеја Балабанова, а топлину православља – кроз руски филм *Острво* из 2005. г. у режији Павела Лунгина (такође са српским преводом). Преводећи поезију А. Петрова студенти су се упознали са елементима руске културе.

У овом контексту ми се отворила Пандорина кутија – сусрела сам се са приличним аутизмом према руској култури. Студенти славистике који уче руски као други страни језик показали су елементарну необавештеност о руској култури (нпр. на моје питање ко је Јесењин добијала сам одговоре да је то руски политичар односно поп-певач). Од студената друге године нико није чуо за Гогоља, од студената треће године нико није чуо за *Шињел* и *Мр-*

тве душе, нико није читао *Ану Карењину* и *Мајстора* и *Маргариту*, док је *Браћу Карамазове* и *Зле духе* прочитао само један студент друге године.

2.3. На какав је пријем у таквим околностима могла наићи моја концепција часова и на који начин сам морала изводити наставу да бих наишла на позитиван пријем, тј. да бих остварила циљ?

Све у свему, за услове у којима су студенти учили српски језик могу рећи да су били амбивалентни: с једне стране, на мојим часовима студенти су слушали све најлепше о Србији и о страдању српског народа кроз историју, док су часови мог колеге подржавали актуелну медијску слику о Србији. Тим поводом требало би апеловати на надлежне институције које се баве избором лектора на страним универзитетима да покажу већу бригу.

Студентима су биле привлачне и занимљиве све теме сем историјских и политичких. На часовима на којима сам обрађивала ове теме, расположење студената се кретало од крајњег анимозитета према свему што говори о страдању Срба (говорили су да „не могу да читају“ беседу Фридриха Грисендорфа јер су убеђени да су Срби геноцидан народ, док су песме *Спомен на устанак* Десанке Максимовић и *Молитва* Александра Петрова окарактерисали као националистичке) до потпуне незантересованости за историјске теме. Наравно, било је изузетак.

Једини начин да ублажим такав негативан став према Србима било је суптилно објашњење да у свим ратовима све стране чине злочине и да поражена страна плаћа ратну одштету. Тако је са Србима у последњем рату⁴. Један вид плаћања ратне одштете је лоша медијска слика Србије у свету.

Разграничењу појмова *патриотизам* и *национализам* допринело је предавање *Cała Serbia gra w tenisa. Przemiany wzorów kulturowych na przykładzie sportu/warsztat semiotyczny/ (Цела Србија игра тенис: промене културних образаца у Србији почетком XXI в. на примеру спорта /семиотички приступ/)* Магдалене Богуславске, професора културологије на Варшавском универзитету, одржано 19. марта 2012. на традиционалној ополској манифестацији *Dni Kultur Słowiańskich (Дани словенских култура)*. Посматрајући са културолошке тачке гледишта место тениса у Србији кроз значај Новака Ђоковића у свести Срба, ова млада научница је приказала као антипode Милошевићеву политику, која је афирмисала Аркана, са „националистичким“ активностима, и садашњу политику, у којој Новак Ђоковић, као патриота, афирмише српске вредности. Три прста, милешевског Белог анђела и коло Богуславска је представила као српске симболе, док је посету Новака Ђоковића Косову 2008. г. окарактерисала као патриотску активност.

3. Коначан утисак студената „српскохрватске филологије“ Универзитета у Ополу о мојој лекторској мисији је да су они тек на мојим часовима по-

чели да упознају Почели су да глед да помогну“. Слу „музикални, да су негативне конота

Алановић и др. 2
зофски факу

Весин 2012: Ми
Милошем В

Ђорђевић 2008:
фебруар 20
Mitovi-o-bra

Јеротић–Гајше
партнер–Пр
Београдско-

Јокановић Ми
Говоримо с
родни слави

Павковић 2008

Петров 1985: А

Петров 1988: А

Петров 1992: А

Петров 2003: А

Рајчић 1996: К
Вршац: Књ

Ратковић 2012:
Свет речи,

Тешић 2010: М
штво „Прв

Ђелаковић–Вој
Sad: Filozo

Вошковић 2012:
Tanjom Bo
dzet-set/19
html. 29. а

Ćosić 2004: P. C
nictwo Nau

⁴ Говорећи о догађају у Сребреници 1995. г., поменула сам догађај у Братунцу на почетку рата, 1992. г., нагласивши да су сребренички Турци и муслимани вековима важки за најкрвочлоније српске непријатеље. Том приликом сам поменула песму *Рачанска балада* Милосава Тешића, написану поводом догађаја који се збио у октобру 1813 г., после слома Првог српског устанка – сребренички Турци, предвођени Меџир-агом, упали су у манастир Рачу и за време литургије одсекли главу игуману Исаји и ђакону Игњатију, порушили иконостас и спалили њихова тела (Тешић 2010: 33).

Margaritu, док је друге године.

ији моја концепција бих наишла на

опски језик могу вима студенти су да кроз историју, ку о Србији. Тим се баве избором

ем историјских и ме, расположење то говори о стра-риха Грисендор-*Spomen na usta-*окарактерисали историјске теме.

Србима било је плочине и да по-оследњем рату⁴. Бије у свету.

принело је пре-*h na przykladzie*е културних об-ички приступ/)ском универзи-манифестацији ајући са культу-вака Ђоковића Милошевићеву активностима, рмише српске авска је пред-осову 2008. г.

Универзитета часовима по-

нцу на почетку или за најкрово-лада Милосава Првог српског ачу и за време тас и спалили

чели да упознају Србију на мало другачији начин, помало је и заволевши. Почели су да гледају на Србе као на „племените, искрене људе, увек спремне да помогну“. Слушајући српску музику и поезију, увидели су да су Срби и „музикални, да су окренути својој вери, традицији и да, без обзира на могуће негативне конотације, не крију свој патриотизам“.

ЛИТЕРАТУРА

- Алановић и др. 2007:** М. Алановић и др., *Научимо српски 2*, Нови Сад: Филозофски факултет–Дневник.
- Весин 2012:** Милош Весин, Зашто ми мој ближњи постаје даљи [интервју са Милошем Весиним], Ванкувер: *Кишобран*, април 2012, 12–13.
- Ђорђевић 2008:** К. Ђорђевић, Митови о браку и разводу. *Политика*, 10. фебруар 2008, <http://www.politika.rs/rubrike/Tema-nedelje/razvod-braka/Mitovi-o-braku-i-razvodu.sr.html>. 29. април 2012.
- Јеротић–Гајшек ³2009:** В. Јеротић и А. Гајшек, *Агана 4*, Београд: Драслар партнер–Православни пастирско-саветодавни центар Архиепископије Београдско-карловачке.
- Јокановић Михајлов–Ломпар ⁴2007:** Ј. Јокановић Михајлов и В. Ломпар, *Говоримо српски: уџбеник српског језика за странце*, Београд: Међународни славистички центар.
- Павковић 2008:** В. Павковић, *Црнац у белој кошуљи*, Београд: Просвета.
- Петров 1985:** А. Петров, *Словенска школа*, Београд: Народна књига.
- Петров 1988:** А. Петров, *Последње Косово*, Београд.
- Петров 1992:** А. Петров, *Источни длан*, Крушевац: Багдала.
- Петров 2003:** А. Петров, *Ватрар*, Београд: Народна књига Алфа.
- Рајчић 1996:** *Крај и почетак* / В. Шимборска; превод с пољског Б. Рајчић, Вршац: Књижевна општина Вршац.
- Ратковић 2012:** Д. Ратковић, Како се студира србистика у Пољској, Београд: *Свет речи*, бр. 33–34, стр. 55–57.
- Тешић 2010:** М. Тешић, *Гром о Светоме Сави*, Орашац: Задужбинско друштво „Први српски устанак“.

*

- Bjelaković–Vojnović 2004:** I. Bjelaković i J. Vojnović, *Naučimo srpski 1*, Novi Sad: Filozofski fakultet–Dnevnik.
- Bošković 2012:** T. Bošković, Prošla sam bolje nego što sam zaslužila [intervju s Tanjom Bošković]. *Puls*, 6. januar 2012. <http://www.pressonline.rs/zabava/dzet-set/196396/tanja-boskovic-prosla-sam-bolje-nego-sto-sam-zasluzila.html>. 29. april 2012.
- Ćosić 2004:** P. Ćosić, *Srpski za strance: testovi, vežbanja, igre*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

- Ecler 2011:** M. Ecler, *Dijalozi u romanu „Ruski konzul” Vuka Draškovića*, Opole: Uniwersytet Opolski [magistarski rad u rukopisu].
- Krajišnik ³2004:** V. Krajišnik, *Naučimo padeže: priručnik za srpski jezik kao strani*, Beograd.
- Selimović Momčilović–Živanić ⁷2008:** M. Selimović Momčilović i Lj. Živanić, *Srpski jezik: početni tečaj za strance 1*, Beograd: Institut za strane jezike.

Драгана Раткович

ВОСПРИЯТИЕ СЕРБСКОЙ КУЛЬТУРЫ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ СЕРБСКОГО ЯЗЫКА
В ПОЛЬСКОЙ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ СРЕДЕ

Резюме

Работа выполнена на основании опыта работы автора в качестве старшего лектора по сербскому языку на кафедре славистики Института польской филологии Университета в Ополье (Польша) в 2010–2012 гг. Концепция обучения автора основывалась на идее, что изучение языка в университете является не целью само по себе, а средством ознакомления студентов с культурой, историей и традициями народа, язык которого они изучают. В работе показана концепция обучения, условия, в которых проходило обучение, а также способы усвоения и особенности восприятия сербской культуры студентами специальности «сербско-хорватская филология» Университета в Ополье.